

Leonid Brezhnev'in vierailu Suomessa syyskuussa 1961

Neuvostoliiton presidentti Leonid Brezhnev vieraili Suomessa 22. - 30. syyskuuta. Matkan aikana käsiteltiin vakavaa kansainvälistä tilannetta useita kertoja ja Brezhnev syytti erityisesti Länsi-Saksaa sodanlietsomisesta, mutta mitään konkreettisia vihjeitä ei saatu sotilaallisista konsultaatiovaateista, ellei sellaisia sitten tullut esille presidentti Kekkonen kanssa käydyissä kahdenkeskisissä keskusteluissa. Moskovassa tosin tiedettiin, että Suomessa oltiin asian suhteen varuillaan. Puolustusneuvostossa käsiteltyyn, kenraaliluutnantti Viljasen laatiman muistion johtopäätös tarpeesta tutkia yya-sopimuksen vaatimia toimia oli tullut venäläisten tietoon ja vaikuttanut jopa Brezhnev'in matkan lykkäämisen parilla viikolla.

Brezhnev'in Moskovassa laatiman raportin mukaan vakavaa kansainvälistä tilannetta käsiteltiin useita kertoja ja Kekkonen sai kuulla Neuvostoliiton kannanottoja muun muassa Saksan kysymykseen, mistä oli hänelle hyötyä kohta alkavaa Amerikan matkaa ajatellen. Suomea koskevana asiana oli esillä Saimaan kanavan vuokraaminen, ja tuli selväksi myös Neuvostoliiton tuki Kekkonen uudelleenalinnalle. Neuvostoliiton puolelta pyrittiin Saimaan kanavan vuokraamismahdollisuus sitomaan yya-sopimukseen, kun taas suomalaisten mielestä tuollaista suoraa kytkentää ei ollut suotavaa tehdä.

Koska Brezhnev ei edustanut maansa korkeinta poliittista johtoa, vaikka olikin muodollisesti valtionpäämies, vierailun johdosta ei tehty erityistä kommunikointia eli julkista selvitystä käydyistä neuvotteluista. Presidentti Kekkonen sen sijaan laati yksityiskohtaisen muistion Brezhnev'in kertomista asioista.

Muistion mukaan Leonid Brezhnev kertoi ajankohtaisesta tilanteesta Kekkoselle: "Ydinkokeiden aloittaminen oli vakava asia... Kokeista 30 prosenttia suoritettu. Tähän mennessä räjäytetty keskisuuria pommeja, joista jokainen oli suurempi kuin molemmilla puolilla viime maailmansodassa räjäytetyt pommit yhteensä. Suurin osa vielä räjäyttämättä. Neuvostoliitto ei halua sotaa. Sota on hirvittävä asia, sillä siitä tulee ydinsota. Mutta Neuvostoliitto kestää ydinsodan. Se voi räjäyttää koetarkoituksessa omalla alueellaan 50 miljoonan tonnin pommin. Neuvostoliitolla on pommi, joka yksin kykenee hävittämään koko Englannin. Yhdysvallat on 5 - 7 vuotta jäljessä tällä alalla."

Ydinasevalloilla oli tuolloin tapana korostaa pelotusvoimaansa. Presidentti Kekkonen sai kuulla suoraan niiden johtajilta, että mahdollinen suurvaltojen välinen sota olisi väistämättä ydinsota, jossa syntyisi käsittämättömän suuria tuhoja. Siksi sitä piti kaikin keinoin välttää, mutta toisaalta tarvittaessa kumpikin suurvalta ilmoitti kestävänsä myös ydinsodan tappiot. Oli erittäin vaikea arvioida, missä määrin kysymys oli vain pelottelusta vai oliko tuo käsitys myös syvänä tietoisuutena ja vakaumuksena ydinasevaltojen johtajilla. Suomen asemassa olevan maan valtionpäämiehen oli joka tapauksessa syytä suhtautua vakavasti varoituksiin ydinsodan vaaroista

Lähteet: Pekka Visuri, Idän ja lännen välissä – puolustuspolitiikka presidentti Kekkonen kaudella (2. p. 2010), s. 68; Juhani Suomi, Kriisien aika. Urho Kekkonen 1956-1962 (1992), s. 435-444. Presidentti Kekkonen muistio 3.10.1961, Vuosikirja 1961, Urho Kekkonen arkisto. Ks. myös NKP ja Suomi 1953-1962 (2001), s. 362-364.

